

ARDIŞIL DEVRELER (Sequential Circuits)

- Dersin ilk bölümünde **kombinezonsal (combinational) devreleri** inceledik. Bu tür devrelerde çıkışın değeri o andaki girişlerin değerlerine bağlıdır. Kombinezonsal devre : Çıkış = G (Giriş) G: çıkış fonksiyonu
- Ardışıl (sequential) devrelerde** ise çıkış değeri, hem girişlerden gelen değerlere hem de devrenin bir önceki "durumuna" bağlıdır. Kombinezonsal devre : Çıkış = G (Giriş , Şimdiki Durum) Sonraki Durum = H (Giriş , Şimdiki Durum)

Durum bilgisini tutmak için bu devrelerde **bellek** elemanları bulunur.

Ardışıl devrelere örnek olarak bozuk parayla çalışan meşrubat makinelerindeki lojik devreler gösterilebilir.

Böyle bir sayısal ardışıl devre, ürünü vermek için sadece o anda atılan parayı değil, daha önce atılmış olan parayı da dikkate almaktadır.

Ardışıl devrelerin türleri:

Ardışıl devreler iki gruba ayrılır:

A) Senkron (eş zamanlı) ardışıl devreler:

Bu devreler sadece belli zamanlarda durum değiştirebilirler.

Tüm bellek elemanları ortak bir saat işareti ile eş zamanlı (senkron) olarak tetiklenirler.

B) Asenkron ardışıl devreler:

Bu tür devreler her hangi bir zamanda girişlerdeki değişime bağlı olarak durum değiştirebilirler.

Bu derste günümüzde çok yaygın olarak kullanılan eş zamanlı devreler ele alınacaktır.

Örneğin mikroislemciler saatle tetiklenen eş zamanlı ardışıl devrelerdir.

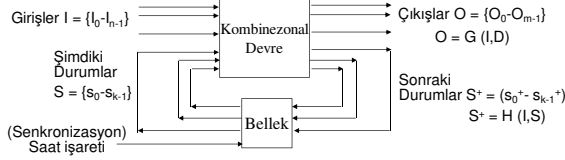
Sonlu Durumlu Makine (Finite State Machine- FSM) Modeli

Ardışıl devreler "sonlu durumlu makine" (Finite State Machine- FSM) modeli kullanılarak tasarlanırlar.

Bu modelleme yöntemi, bir çok başka sistemin tasarımında da kullanılır.

- Böyle bir makine ilk çalışmaya başladığında belli bir durumda bulunur.
 - Gelen giriş değerine göre ve içinde bulunduğu duruma göre makine bir çıkış üretir.
 - Gelen giriş değerine göre ve içinde bulunduğu duruma göre yeni bir duruma geçer.
- Sonlu durumlu makineler, lojik devre olarak gerçekleştirilirken iki kısımdan oluşturulurlar:

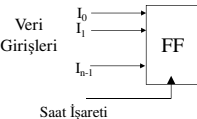
- Lojik işlemleri yapan kombinezonsal devre,
- Durum bilgisini tutan bellek elemanları.

Bellek elemanları incelendikten sonra ardışıl devreler konusu tekrar ele alınacaktır.

Veri Saklama (Bellek) Elemanları

'Flip-flop': Bir bitlik bellek elemanıdır. Çok girişli, bir çıkışlı lojik bir devre olarak tasarlanırlar.

$$Q(t^+) = f(Q(t), I_0, I_1, \dots, I_{n-1})$$

$$Q(t): \text{Şimdiki değer}$$

$$Q(t^+): \text{Sonraki değer}$$

Q çıkışı flip-flopun o anda içindeki ikili değeri (0,1) dışarı yansıtır. Bu değer aynı zamanda flip-flopun durum bilgisidir.

Q çıkışının alacağı yeni değer $Q(t^+)$, veri girişlerinin ve o andaki durumun $Q(t)$ bir fonksiyonu olarak belirlenir.

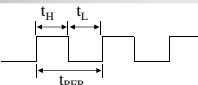
Saat işareti, veri girişlerindeki değerlerin ne zaman değerlendirileceğini, yani flip-flop'un ne zaman değer değiştireceğini belirten işaretidir.

Sadece saat işaretinin etkin olduğu anlarda flip-flop'un içeriği yukarıdaki fonksiyona göre belirlenerek değiştirilir.

Saat işareti etkin değilse, veri girişleri değişse bile flip-flop bir önceki içeriğini korur.

Saat (Clock) İşareti:

Sayısal sistemlerdeki elemanların eş zamanlı (senkronize) çalışmasını sağlayan dikdörtgen dalga şeklinde bir işarettir.

Saat işaretiyle denetlenen elemanlar (örneğin flip-flop) sadece saat işareti etkin olunca işlem yaparlar. Onun dışında eski durumlarını korurlar.

Saat işaretinin kullanılması açısından elemanlar ikiye ayrılır.

a) Düzey tetiklemeli elemanlar, b) Kenar tetiklemeli elemanlar

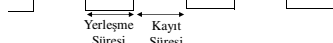
Düzey tetiklemeli elemanlar: Saat işaretinin bir düzeyini (pozitif lojikte "1" düzeyini) etkin düzey olarak kabul ederler.

Bu elemanlar saat işareti "1" düzeyindeyken işlem yaparak durumlarını ve çıkışlarını değiştirirler; saat işareti "0" düzeyindeyken eski durumlarını korurlar.

Saat işaretinin "1" düzeyindeyken girişler işleme sokulduğundan, bu süre boyunca giriş değerleri sabit tutulmalıdır.

Aksi durumda ardışıl elemanın çıkışının alacağı değer belirsiz olur. Bu süreye **kayıt süresi** denir.

Saat işaretinin "0" olduğu sürede ise girişler değiştirilebilir. Bu süreye **yerleşme süresi** denir.

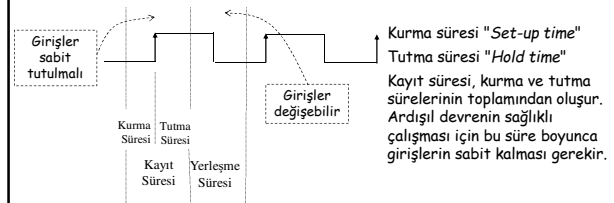
Kenar tetiklemeli elemanlar:

Saat işaretinin bir kenarını (pozitif lojikte çıkan kenar) etkin kenar olarak kabul ederler.

Pozitif kenar tetiklemeli elemanlar saat işareti 0→1 geçişi yapınca (çıkan kenar) işlem yaparak durumlarını ve çıkışlarını değiştirirler; saat işareti geçiş yapmazsa eski durumlarını korurlar.

Negatif lojikte ise işlemler 1→0 geçişinde (inen kenar) yapılır.

Saat işaretinin 0→1 geçişi yaparken girişler işleme sokulduğundan, bu kenardan belli bir süre önce ve sonra giriş değerleri sabit tutulmalıdır. Aksi durumda ardışıl elemanın çıkışının alacağı değer belirsiz olur.

Kurma süresi "Set-up time"

Tutma süresi "Hold time"

Kayıt süresi, kurma ve tutma sürelerinin toplamından oluşur.

Ardışıl devrenin sağlıklı çalışması için bu süre boyunca girişlerin sabit kalması gerekir.

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Örnek: Kenar tetiklemeli T Flip-Flopu (Toggle Flip-flop)

Bellek elemanlarının ve flip-flopların ayrıntılarına geçmeden önce, bu bölümde örnek olarak bir T flip-flopu gösterilmiştir.

T → T FF → Q $Q(t^+) = T \oplus Q(t)$

Saat Girişi

Kenar Tetiklemeli

T flip-flopunun çıkışının (içeriği) alacağı değer $Q(t^+)$, o andaki değer $Q(t)$ ile girişinin (T) YA DA işlemine sokulmasıyla bulunur.

Buna göre girişine $T=0$ uygulanırsa flip-flopun içeriği değişmez.

Çünkü: $0 \oplus x = x$

Flip-flopun girişine $T=1$ uygulanırsa flip-flopun içeriği tümlenir.

Çünkü: $1 \oplus x = x'$

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.7

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Geri Beslemeli Bağlantılar (Feedback Connections)

Bellek elemanları oluşturabilmek için devrelerde geri besleme bağlantılarına gerek duyulur.

Geri beslemenin anlamı; devrenin bazı çıkışlarının aynı devrenin bazı girişlerine bağlanmasıdır.

Örnek:

Belli bir anda tümlayicinin A girişi "0" ise bu "0" değeri devrenin Z çıkışının "1" değeri almasına neden olacaktır.

Bu "1" değeri tekrar devrenin girişine uygulandığından (geri besleme) yayılma gecikmesi sonrası tümlayicinin Z çıkışı "0" olacaktır.

Bu "0" değeri A girişine uygulanacağından Z çıkışı tekrar "1", olacak ve bu değişim bu şekilde devam edecektir.

Aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi tümlayicinin Z çıkışı sürekli "0", "1" değerleri arasında değişecek ve hiç bir zaman kararlı bir duruma ulaşmayacaktır.

Bu **kararsız (unstable)** devre bellek olarak kullanılamaz.

Devrenin değişim (osilasyon) periyodu tümlayicinin gecikme süresine bağlıdır.

Başka bir **kararsız (unstable)** devre:

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.8

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

İki Tümlenme Elamanı ile Oluşturulan geri Beslemeli Devre İki Kararlı Devre (Bistable Circuit)

Bu devrede iki tümlenme elemanı kullanılmıştır.

Bu durumda devrenin iki kararlı durum olur (bistable).

Kararlı durum 1:

Birinci tümlayicinin girişi "0" ise çıkışı "1" olur.

Bu durumda ikinci tümlayicinin girişi "1" olur, çıkışı da "0" olur.

Bu "0" değeri ilk tümlayicinin girişine uygulanır (geri besleme). Bu girişte zaten "0" değeri olduğundan devrenin durumunda bir değişiklik olmaz (kararlı).

Devre kararlı bir durumdadır.

Kararlı durum 2:

Eğer birinci tümlayicinin girişi "1" ise ikinci tümlayicinin girişi "0" olur ve şekilde gösterildiği gibi ikinci kararlı durum oluşur.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.9

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

İki Kararlı Durumlu (Bistable) Devre (devamı)

Yansı 6.9'da gösterilen iki kararlı devre yandaki gibi de çizilebilir.

Bu devre iki **kararlı** durumdan birinde bulunur.

Durum 1: $V_{in1} = 1, V_{out1} = V_{in2} = 0, V_{out2} = 1$

Durum 2: $V_{in1} = 0, V_{out1} = V_{in2} = 1, V_{out2} = 0$

Bu elemanın iki kararlı durumu vardır. **$Q=0$ ve $Q=1$**

Q_L tümlenme çıkışıdır $Q_L = \bar{Q}$.

Bunlar belleklerde olması gereken özelliklerdir.

Ancak bu devrenin girişi yoktur.

Girişi olmadığından elemanın durumunu dışarıdan denetlemek (değiştirmek) mümkün değildir. İlk gerilim verildiğinde eleman rastgele bir duruma geçer.

Bu nedenle bu devre bellek olarak kullanılamaz.

Bellek elemanına aşağıdaki iki özelliğe sahip olması gerekir:

- İki kararlı durum
- Durumları değiştirmeyi veya eski durumu korumayı sağlayan denetim girişleri

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.10

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

S-R (Set-Reset) Bilgi Saklama Elemanı

İki adet TVEYA veya iki adet TVE bağlacı ile oluşturulabilen bir bitlik saklama elemanıdır.

Tüm flip-floplar, bu temel saklama elemanına yapılan eklemeler ile oluşturulabilir.

TVEYA ile oluşturulan S-R Saklama Elemanı:

S: Set (Birleme)
R: Reset (Sıfırlama)
Q: Çıkış (Durum)
Q_N: Tümlenme Çıkışı (Q')

Hatırlatma: Bir TVEYA bağlacının bir girişi "1" olduğunda çıkışı mutlaka "0" olur

S	R	Q	Q _N
1	0	1	0
0	1	0	1
0	0	1	0
0	0	1	0
1	1	0	0

- S girişi saklama elemanına "1" yazmak için, R girişi de "0" yazmak için kullanılır.
- Her iki girişi de "0" olduğunda SR elemanı bir önceki durumunu korur.
- Girişlerin her ikisine birden "1" verilmez.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.11

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

S-R (Set-Reset) Tutucunun Durum Değişimleri

S-R tutucunun durum değişimlerini göstermek için devre aşağıdaki gibi çizilebilir

S=1, R=0 :

S=0, R=0 :

Eğer $S = 1, R = 0$ ise Q_N "0" olur. İkinci bağlacın her iki girişi de "0" olduğundan, Q çıkışı "1" olur.

Eğer S "0" olarak değişirse tutucu o andaki durumunu (1) korur, çünkü $Q = 1$ değeri geri besleme ile ilk bağlacın girişine uygulandığından Q_N "0" olarak kalır.

S=0, R=1 :

S=0, R=0

Eğer R "1" olarak değiştirilirse Q "0" olur ve Q_N "1" olarak değişir.

R tekrar "0" yapılırsa tutucu o andaki durumunu (0) korur (değiştirmez).

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.12

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

S-R Tutucunun Doğruluk Tablosu ve Karakteristik Denklemi:

Q çıkışının bir sonraki değeri (sonraki durumu) Q(t+1), girişlere ve saklama elemanının o anki çıkışına (durumuna) Q(t) bağlıdır.

Doğruluk Tablosu:

Q(t)	S	R	Q(t+1)
0	0	0	0
0	0	1	0
0	1	0	1
0	1	1	Yasak (Φ)
1	0	0	1
1	0	1	0
1	1	0	1
1	1	1	Yasak (Φ)

Karakteristik Denklem:
 $Q(t+1) = S + Q(t)R'$, $SR=0$

S-R Tutucunun Blok Diyagramları:

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.13

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

S-R Tutucunun Zamanlama Özellikleri:

Elemanın içindeki yayılma (propagasyon) gecikmesinden dolayı S veya R girişlerindeki değişimlerin etkisi belli bir süre geçtikten sonra çıkışta etkili olur. Bu süre boyunca girişler sabit kalmalıdır. Aksi durumda çıkışın alacağı değer belirsiz olur. S (veya R) girişindeki darbenin uzunluğu en az gecikme kadar olmalıdır.

Çıkış belirsiz

$t_{pLH(SQ)}$: S değiştiğinde çıkışın 0-1 değişim yapması için geçen süre.
 $t_{pHL(RQ)}$: R değiştiğinde çıkışın 1-0 değişim yapması için geçen süre.
 $t_{pW(min)}$: Girişlerin sabit kalması gereken en küçük süre.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.14

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

İzin Girişli S-R Bilgi Saklama Elemanı (Tutucu)

S ve R girişlerinin sadece istenen (izin verilen) zamanlarda etkili olabilmesi için bu girişlere VE kapıları bağlanır.

S: Set (Birleme)
R: Reset (Sıfırlama)
Q: Çıkış (Durum)
Q_N: Tümlen Çıkış (Q')
C: İzin girişi

Ancak C=1 olduğunda elemanın içeriği değiştirilebilir. C=0 olduğunda elemanın içeriği korunur.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.15

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

İzin Girişli S-R Tutucu (Sadece TVE kapıları ile Tasarım)

Yani 6.15'te, TVEYA ve VE kapıları kullanılarak gerçekleştirilmiş olan izin girişli S-R tutucu sadece TVE bağlaçları kullanılarak yandaki şekilde gerçekleştirilebilir.

Tutucunu girişine yasaklı değerler (SR=11) uygulanırsa Q ve Q' çıkışlarının ikisi de 1 olur. Bu durumdayken izin kaldırılırsa tutucunun değeri belirsiz olur.

C	S	R	Q(t+1)
0	X	X	Q(t)
1	1	0	1
1	0	1	0
1	0	0	Q(t)
1	1	1	Yasak

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.16

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Tutucu (Latch), Flip-flop Farkı:

Buraya kadar tanıtilen S-R saklama elemanının bir saat işareti ile tetiklenmesi söz konusu değildir. İzin girişi etkin olduğu sürece bu elemanın içeriği değiştirilebilir. Bu tip elemanlara **tutucu (latch)** denir. Saat işareti ile tetiklenen saklama elemanlarına ise **flip-flop** denir.

TVE Bağlaçlı S'-R' Tutucu (Latch)

S-R veri saklama elemanları TVEYA kapıları yerine TVE kapıları kullanılarak da tasarlanabilir. Bu elemanlar S'-R' tutucu olarak adlandırılır.

S': Set (Birleme) Tümleneni
R': Reset (Sıfırlama) Tümleneni
Q: Çıkış (Durum)
Q_N: Tümlen Çıkış (Q')

6.15 ve 6.16'daki elemandan farklıdır.

S'	R'	Q	Q _N
0	1	1	0
1	1	1	0
1	0	0	1
1	1	0	1
0	0	1	1

S'=0, R'=1'den sonra
S'=1, R'=0'dan sonra
Yasaklı girişler

Hatırlatma: Bir TVE bağlaçının bir girişi "0" olduğunda çıkışı mutlaka "1" olur.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.17

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

D tipi Tutucu (Delay Latch)

S-R tutucunun yapısına bazı eklemeler yaparak değişik fonksiyonlara sahip başka tipte tutucular elde edilebilir. S-R tutucunun S ve R girişleri bir tümlenme kapısı ile birleştirilirse D tipi tutucu elde edilir.

C=1 olduğu sürece D' den gelen değer tutucuya yazılır. C=0 olduğu sürece tutucu bir önceki değerini korur.

Karakteristik Denklem: $Q(t+1)=D$

C	D	Q(t)	Q _N (t)
1	0	0	1
1	1	1	0
0	X	Q(t)	Q _N (t)

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.18

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Pozitif (çıkan) kenar tetiklemeli D tipi Flip-flop

Tutucular izin girişleri etkin olduğu sürece veri girişlerindeki değerlere göre içeriklerini değiştirirler. Flip-flop'lar ise ancak bir saat işareti etkin olduğunda veri girişlerindeki değerlerden etkilenirler.

D	CLK	Q	QN
0	1	0	1
x	0	önceki Q	önceki QN
x	1	önceki Q	önceki QN

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.19

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Pozitif kenar tetiklemeli D tipi flip-flopunun zamanlama özellikleri

Kurma süresine (setup time) uyulmadığı için çıkış belirsizdir.

Çıkış tekrar belirli bir değer (örnekte "1") alır.

$t_{pLH(CQ)}$: Etkin kenardan sonra çıkışın 0-1 geçişi yapması için geçen süre.
 $t_{pHL(CQ)}$: Etkin kenardan sonra çıkışın 1-0 geçişi yapması için geçen süre.
 t_{setup} : Etkin kenardan önce girişin sabit kalması gereken süre.
 t_{hold} : Etkin kenardan sonra girişin sabit kalması gereken süre.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.20

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Negatif (inen) kenar tetiklemeli D tipi Flip-flop

Saat işaretinin inen kenarlarında D girişindeki veri flip-flopa yazılır.

D	CLK L	Q	QN
0	1	0	1
1	1	1	0
x	0	eski Q	eski QN
x	1	eski Q	eski QN

Flip-flop'arda, özellikle başlangıç değeri yazabilmek için saat işaretinden bağımsız olarak (asenكرون) çalışan girişler de bulunabilir. Flip-flopa 1 yazmak için PR (Preset), 0 yazmak için CLR (Clear) girişi kullanılır. Asenkron girişler, saat işareti etkin olmasa da flip-flopu etkilerler.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.21

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Kenar tetiklemeli ve izin girişli D tipi Flip-flop

Flip-floplarda da izin girişi (EN) (enable) bulunabilir. Flip-flopun içeriğinin değiştirilebilmesi için izin girişi EN etkin olmalıdır. Aksi durumda flip-flopun içeriği korunur.

D	EN	CLK	Q	QN
0	1	1	0	1
1	1	1	1	0
x	0	1	eski Q	eski QN
x	x	0	eski Q	eski QN
x	x	1	eski Q	eski QN

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.22

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Kenar tetiklemeli ve izin girişli D tipi Flip-flop (devamı)

Flip flopun saat girişine (CLK) bir VE kapısı bağlayarak daha basit bir devre elde edebilir miyiz?

Bu uygun bir çözüm değildir. Bu devrede aşağıdaki sorunlar vardır.

1. Flip flopun saat girişindeki gecikmeyi arttırmak iyi bir fikir değildir. Bu durum senkronizasyon sorunlarına neden olabilir.
2. Eğer Saat=1 ve EN=0 ise CLK=0 olur ve flip flop çalışmaz (uygun bir durum). Ancak Saat=1 iken EN=1 olursa flip-flopun CLK girişinde bir aktif kenar oluşur ve flip flop D girişindeki değeri işler. Halbuki saat işareti o anda '1' dir: 0-1 geçişi yapılmamıştır.

Sorun: Saat işaretinde gerçekte çıkan kenar yok ancak flip-flopun saat girişinde çıkan kenar oluşuyor.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.23

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

J-K Tutucu

J-K Tutucunun, S-R tutucunun ve T tutucunun özelliklerini kendi üstünde toplar. Sadece J veya K girişine "1" değeri uygulanırsa bu eleman S-R tutucu gibi davranır. Eğer sadece J = 1 ise tutucu birleşir (set) Q = 1; eğer sadece K = 1 ise tutucu sıfırlanır (reset) Q = 0.

J=1, K=1 girişi uygulanması durumunda eleman T tipi tutucu gibi davranır ve içeriği tümlenir (toggle).

C=1	J	K	Q(t)	S	R	Q(t+1)	İşlem
0	0	0	0	0	0	0	Değişim yok
0	0	1	0	0	1	0	Sıfırlama (Reset)
0	1	0	0	1	0	1	Birleme (Set)
0	1	1	0	1	1	1	Tümlenme
1	0	0	1	0	1	0	Değişim yok
1	0	1	1	0	0	1	Değişim yok
1	1	0	1	1	0	0	Değişim yok
1	1	1	1	0	1	0	Değişim yok

Karakteristik Denklem: $Q(t+1) = J \cdot Q'(t) + K' \cdot Q(t)$

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.24

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Kenar Tetiklemeli J-K Flip-Flopu

Kenar tetiklemeli bir D flip-flopu ve lojik bağlaçlar kullanılarak kenar tetiklemeli bir JK flip-flopu tasarlanabilir.

Bu flip-flopta JK girişleri sadece saat işaretinin etkin geçişlerinde (kenarlarında) değerlendirilir.

J	K	CLK	Q	QN
x	x	0	eskiQ	eskiQN
x	x	1	eskiQ	eskiQN
0	0	↗	eskiQ	eskiQN
0	1	↘	0	1
1	0	↘	1	0
1	1	↘	eskiQN	eskiQ

$$Q(t+1) = J \cdot Q(t)' + K' \cdot Q(t)$$

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.25

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Kenar tetiklemeli T Flip-Flopu (Toggle Flip-flop)

Saat Girişi

T flip-flopunun çıkışının (içeriği) bir saat darbesi sonra alacağı değer $Q(t+1)$, şimdiki değer $Q(t)$ ile girişinin (T) YA DA işlemine sokulmasıyla bulunur.

Buna göre girişine $T=0$ uygulanırsa flip-flopun içeriği değişmez. Çünkü: $0 \oplus x = x$

Flip-flopun girişine $T=1$ uygulanırsa flip-flopun içeriği tümlenir. Çünkü: $1 \oplus x = x'$

$$Q(t+1) = T \oplus Q(t)$$

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.26

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Flip-Flop ve Tutucuları Karakteristik Denklemleri:

Flip-Flop ve tutucuların işlevsel davranışları karakteristik denklemleri ile tarif edilir.

Bu denklemler: elemanın sonraki durumunun değerini, şimdiki durumu ve giriş değeri cinsinden nasıl hesaplanacağını gösterirler.

Characteristic equations for the flip-flops:

S-R FF: $Q(t+1) = S + R' \cdot Q(t)$, $SR=0$

J-K FF: $Q(t+1) = J \cdot Q(t)' + K' \cdot Q(t)$

D FF: $Q(t+1) = D$

T FF: $Q(t+1) = T \oplus Q(t)$

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.27

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Saklayıcılar (Registers)

Saklayıcılar n bitlik ikili sayıları saklayabilen (tutabilen) bellek elemanlarıdır.

Örnek: 4 bit paralel saklayıcı

D tutucular (latch) kullanılmıştır.

W=0 ise the saklayıcı o anki durumunu (içeriğini) korur.

W=1 ise girişteki veri saklayıcıya yazılır.

W = 0, $Z(t+1) = Z(t)$

W = 1, $Z(t+1) = I(t)$

4 bit paralel saklayıcı

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.28

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Örnek: Saat ile tetiklenen 4 bit paralel saklayıcı

D flip-flopları kullanılmıştır.

Saat işareti etkin olduğunda girişteki veri saklayıcıya yazılır.

Saat ile tetiklenen 4bit paralel saklayıcı:

Not: Eğer tasarımda izin girişli (E) D flip-flopları kullanılırsa elde edilen saklayıcı hem saat işareti (CLK) hem de yazma izni (write enable -W) içerir.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.29

Sayısal Devreler (Lojik Devreleri)

Seri Ötelemeli Saklayıcılar (Serial Shift Registers)

Seri ötelemeli saklayıcılar ikili sayıları saklayabilirler ve saat işaretinin her etkin geçişinde bir bit sola veya sağa öteleyebilirler.

Örnek: 4-bit seri sola ötelemeli saklayıcı

Tüm bitleri sıfırlamak için CLEAR

Seri çıkış

Seri giriş

Saat işaretinin her etkin geçişinde veri bir bit sola ötelenir.

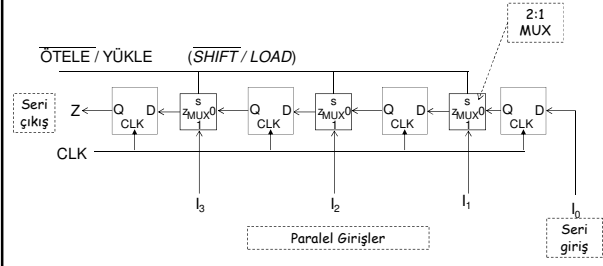
Flip-flopların bağlantıları (giriş/çıkış) yönleri değiştirilerek sağa ötelemeli saklayıcı gerçekleştirilebilir.

Yukarıdaki tasarımda saklayıcıya başlangıç değeri (sıfırdan başka) yüklemek mümkün değildir.

http://akademi.itu.edu.tr/buzluca ©2000-2017 Feza BUZLUCA 6.30

Örnek: Paralel yüklenebilen 4-bit seri sola ötelemeli saklayıcı

Bu tasarımda saklayıcıya bir başlangıç değeri paralel olarak yüklenebilir.

SHIFT / LOAD = 0 : ötele

SHIFT / LOAD = 1 : yükle